

HET STEENUILTJE



SEIZOENBLAD IVN MUNSTERGELEEN



Knoteik A2

BELEEF DE NATUUR!



Van de voorzitter van IVN Munstergeleen

Beste lezers van Het Steenuiltje,

In de gemeente Sittard-Geleen bestaan drie IVN-afdelingen, IVN Born/Land van Swentibold, IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen.

Elke van deze afdelingen heeft een eigen geschiedenis, eigen focus, eigen verdiensten. En dit alles wordt door de gemeente jaarlijks beloond met een subsidie voor elke afdeling.

Ten aanzien van de kwantiteit van de drie verenigingen valt het volgende te constateren.

IVN Born bestrijkt een gebied dat ongeveer even groot is als dat van IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen bij elkaar en heeft 245 leden/donateurs (dat van Munstergeleen is ca. 180).

Voor het nastreven van doelen, het organiseren van activiteiten of projecten en, niet in de laatste plaats, het vullen van bestuursfuncties is het natuurlijk belangrijk te kunnen putten uit een ruim potentieel.

Dit potentieel is veel minder omvangrijk bij de twee afdelingen die het traject van de Geleenbeek binnen de gemeente volgen. Bovendien lijkt vergrijzing een toenemend probleem te vormen.

Niettemin slagen beide afdelingen er voorsnog in hun doelstellingen te verwezenlijken, IVN Sittard-Geleen in het lezingen-, activiteiten- en excursiecircuit, met name voor zover dit gericht is op jeugd.

De afdeling IVN Munstergeleen speelt het klaar haar Heemtuin in stand te houden als voornaamste middel om de IVN-doelstellingen van educatie en duurzaamheid na te streven. Over het aantal vrijwilligers voor de Heemtuin bestaan sinds kort geen zorgen meer, maar juist door de focus op de Heemtuin is en blijft het potentieel voor excursies, projecten en activiteiten die op jongeren zijn gericht uiterst mager.

Beide afdelingen werken al samen in de redactie van hun kwartaalbladen en in hun contacten met de gemeente (bijv. monumentale bomen en Stadspark). Een samenwerking die plaatsvindt op bestuurlijk niveau.

Het zou mooi zijn als die samenwerking uitgebreid wordt naar de leden/donateurs. Wellicht zijn er onder de lezers van Bladgroen en Het Steenuiltje mensen die eens in de Heemtuin zouden willen komen kijken op een van de werkdagen (zaterdag + maandag 09.00-12.00 u). De koffiepauze is gezellig en vele handen maken licht werk (juist in de winter is er veel te doen). Iedereen is welkom.

Daarnaast is er behoefte aan extra medewerking voor op stapel staande of in uitvoering zijnde projecten en wel:

‘Archeologie in de etalage’.

Dit project bouwt voort op de eerdere realisatie van zgn. Ommetjes langs de vernieuwde Geleenbeek en zal de bij de herinrichting van de Geleenbeek gevon-

den archeologische objecten direct onder de aandacht van het publiek brengen (N.B.: over de relatie natuur – cultuurhistorie/archeologie kunt u de nota ‘Archeologie in de etalage’ van Provincie Limburg nalezen).

De inrichting van een stadstuin (binnentuin voormalig Museum Het Domein) op verzoek van en in samenwerking met De Domijnen.

NLdoetdagen in maart en maatschappelijke stage in de week voor de herfstvakantie.

Ook de vogelwerkgroep en de schoolwerkgroep zouden gebaat zijn bij meer onderlinge samenwerking van de beide afdelingen. Recentelijk heeft IVN Munstergeleen het besluit genomen tot het organiseren van een kruidendag in de Heemtuin, midzomer 2019, waar de leden van de werkgroep graag extra hulp bij krijgen.

In het overleg van de Heemtuinwerkgroep is besloten dat een aantal (3 of 4) maandagochtenden besteed zullen worden aan wandelingen of excursies. Hieraan kunnen ook anderen (niet-werkende vrijwilligers) deelnemen.

Krachtenbundeling zou ook effect kunnen sorteren op de ontwikkeling, door de gemeente, van Stadspark Sittard en Schwienswei. Een coöperatief-kritische relatie met de overheid is beter te verwezenlijken in samenwerking dan ieder voor zich.

U als lezer wens ik fijne feestdagen toe en misschien zien wij elkaar in het Nieuwe Jaar in de Heemtuin of elders.

Pierre Wijnen, voorzitter IVN Munstergeleen.



De scharrelslagerij van Munstergeleen, Houbeneindstraat 1

HET STEENUILTJE



Voorwoord

Na de droogte lijkt het nu toch te willen gaan regenen. Verlangt u ook naar zo'n ouderwetse winter met een fraaie sneeuwlaag aan het begin en vervolgens op zijn minst zes weken vriesweer? Na zo'n winter komt alles, zo lijkt het, extra fris weer tevoorschijn in het voorjaar.

De Heemtuin ligt er echt op te wachten. Alles is zo'n beetje winterklaar en op een volgende droogteperiode zijn we ons aan het voorbereiden. In dit winternummer vertelt coördinator Hub erover.

Een nieuw jaar voor de boeg betekent ook een nieuw jaarprogramma. Samen met IVN Sittard-Geleen en in regioverband hebben we ons best gedaan een mooi activiteitenprogramma samen te stellen. Het jaarprogramma 2019 ontvangt u bij dit winternummer.

2019 zal voor Munstergeleen een gedenkwaardig jaar worden vanwege het *Archeologisch monument* aan de Pater Karelweg en de *Archeologie in de etalage!* Het laatste zal de letterlijke uitwerking zijn van het gelijknamige project van Provincie Limburg waaraan we deelnemen. Het idee, geformuleerd door de Provincie, is dat aandacht voor de cultuurgeschiedenis van de streek een mooie aanvulling betekent op de natuurbeleving en daar overigens zelden los van staat.

In dat verband fotografeerde ik op 8 november de fraai gebrandschilderde ramen van het voormalig Raadhuis.

In dit nummer geef ik mijn interpretatie van de voorstellingen. Deze blijkt, zoals nu wordt voorzien, niet overeen te komen met de gangbare uitleg. Spannend natuurlijk!

Als u meer wilt weten over de band tussen het Petruskappittel van Sittard en Munstergeleen mag ik u verwijzen naar de bijdrage van Guus Janssen aan het boek *Sittard, uit bronnen geput*, en diens artikel in *Historisch Jaarboek voor het Land van Zwentibold*, 1988.

Ik wens u veel lees- en kijkplezier toe tijdens de feestdagen en natuurlijk een voorspoedig Nieuwjaar.

Ben Bongers, redacteur

INHOUD

- 2 Van de voorzitter
- 5 Barbecue 30 september
Werkzaamheden in de Heemtuin (Hub Mulders)
- 6 Activiteitenprogramma winterseizoen
- 7 Cursussen
- 8 Maatschappelijke stage 8-11 oktober
- 10 Nacht van de Nacht (Lex Vlieks)
- 11 Mispelmoes
- 12 Voormalig Raadhuis Munstergeleen
- 14 De arenstripper
Regiowandeling 4 (Lex Vlieks)
- 16 Wandeling 21 oktober
Donateursdag Bomenstichting
- 18 Mysterieuze maretak (Lex Vlieks)
Aangenaam verrast (Pie Cilissen)
- 19 Bijzondere planten in de Heemtuin
- 20 Veterane knoteiken langs de A2 (i.s.m. Gerrit Haak)
- 21 Lente op de Kollenberg (vogelwerkgroep Sittard-Geleen)
Fietstocht Abdijenroute
Ideeënboekjes IVN Limburg
- 22 Bestuur

COLOFON

Het Steenuiltje is het seizoensblad van IVN Munstergeleen. Aan dit winternummer is bijgedragen door IVN Sittard-Geleen, met name door Lex Vlieks (activiteitenprogramma en verslagen), door Christina Claessen-Wolfs (foto's 30 september), Pie Cilissen en Hub Mulders.

De nummers van Het Steenuiltje van de afgelopen 10 jaar zijn te vinden op onze website www.ivn.nl/afdeling/munstergeleen
Redactieadres: b.j.j.m.bongers@home.nl





Barbecue 30 september

Het was nog volop zomer toen we met de werkende leden van de Heemtuin groep het openstellingseizoen afsloten. Deze keer met een barbecue en Hub bakte ze bruin met vaardige hand. Het kwalmde in de tuin dat het een aard had (zie foto 1) en ondanks de aanwezigheid van 36 personen had Hub de volgende dag nog steeds gebraden speklappen in de aanbieding. Alle spijzen waren geleverd door Slagerij Keulers en voortreffelijk bereid. De sfeer was gezellig als vanouds. Het doet deugd dat vrijwilligers die wel zouden willen maar het allemaal niet meer zo goed kunnen, zich bij zo'n gelegenheid niet laten kennen en van de partij zijn.

We namen afscheid van Nico Bevers (links op de foto) die verhuist naar Maastricht. Nico, bedankt voor de



Luxe bakkerij
Bie Christel

Peterstraat 29
Munstergeleen

046 4580043

In de Heemtuin eten we vaak vlaai van Bie Christel

wijze waarop je menige pauze hebt opgevrolijk en het ga je goed in Mesjtreesch. Kom nog eens langs.



Dierenshop, Voorstad 5, 6131 CP Sittard

De winkel waar u alles kunt vinden voor uw huisdier. (hond, kat, vogel, knaagdier, vis en reptiel).

Ook voor vers vlees-voeding kunt u bij ons terecht: carnibest, naturis, farmfood, smulder en energique.

Levering gratis aan huis in straal van 20 km.

Werkzaamheden in de Heemtuin (Hub Mulders)

Zoals eerder vermeld hebben we een behoorlijke droogteperiode achter de rug. Hierdoor was het niet mogelijk om de ca 30 plantensoorten uit te planten. Thans zijn we gestart met het aanleggen van een waterbuffer tussen het heemtuinhuis en de ingang met een inhoud van +/- 18 m². Het water zal verkregen worden via het pad achter de tuin en van de bijgebouwen van het heemtuinhuis. Tevens zal het ook mogelijk zijn om water te laten aanvoeren door een loonwerker. We zullen dan niet meer genoodzaakt zijn om de uitgevallen plantensoorten te vernieuwen. Dat heeft ons heel wat werk en geld kost.

We zijn gestart met het maken van een overzicht van alle aanwezige gewassen in de heemtuin. Deze zullen per biotoop worden ondergebracht (we hebben 25 biotopen). Om het nog overzichtelijker en herkenbaar te maken is Angela Hinskens, echtgenote van Maarten, bezig de 500/600 plantensoorten te voorzien van een foto en tekst.

We zijn op het moment bezig met het opstellen van de zadenlijsten van de uitgevallen planten en voor de gewassen van de boerentuin en tevens aanvullingen van kruiden voor de kruidendag die zal plaatsvinden op zondag 23 juni in de heemtuin.

Komende winter zullen we ons bezig houden met kleine reparaties aan de gebouwen en de borden van de biotopen te voorzien van een likje verf.

De snoeiwerkzaamheden zijn vergevorderd. Wel zullen we met de groep in januari of februari bij gunstig weer de wilgen knotten aan de Eekerweg te Munstergeleen.

Doordat we op dit moment over een behoorlijk bezetting van vrijwilligers beschikken op de maandag hebben we er voor gekozen om eens in de 3 maanden er op uit te trekken. De eerste bijeenkomst is een vogelexcursie met vooral aandacht voor de watervogels op de Maasplassen van Wissen te Dilsen-Stokkem (BE). Deze zal plaatsvinden op maandag 15 april. We vertrekken vanaf de kerk Munstergeleen om 09.00 uur. Deze wandeling hebben we ook opgenomen in het reguliere jaarprogramma zodat ook andere belangstellenden hieraan kunnen deelnemen. Misschien levert dat nieuwe vrijwilligers op. Deze excursie zal door onze vogelaar Stuf Kaasenbrood worden verzorgd.

De werkoverleg-vergaderingen van de werkende leden die eens in de 2 maanden plaatsvinden worden verschoven naar de maandag omdat de opkomst op die dag beduidend groter is. De eerstvolgende vergadering zal plaats vinden op maandag 14 januari.

Het bezoekersaantal is dit jaar lager dan in 2017. Toen brachten 2027 personen een bezoek aan de tuin. Wel hebben we meer werkuren in de tuin gestoken. De exacte gegevens zullen op de jaarvergadering worden gepubliceerd.

Op zaterdag 5 januari vanaf 10.30 uur staan de wafels, oliebolletjes en glühwein klaar voor onze traditionele Nieuwjaarsbijeenkomst. Maar ook door het jaar heen kunt u op de maandagen en de zaterdagen om 10.30 uur binnen lopen. Dan is het best gezellig, zie foto, maar zonder alcohol.

Tot slot wil ik iedereen, die op welke manier dan ook een bijdrage heeft geleverd, bedanken voor de medewerking.

Activiteiten winter 2018 – 2019

Op deze pagina zijn de activiteiten van de Regio Westelijke Mijnstreek, voor zover bekend bij ons, opgenomen. Voor meer informatie kunt U of op de website van de betreffende afdeling terecht of via hun mailadres informatie aanvragen.

Zondag 16 december IVN Sittard-Geleen
Adventwandeling: **Wandelen is meer dan lopen alleen.**

Tijdens deze wandeling staan we stil bij meerdere aspecten van het wandelen.

Ook gaan we in op de feesten rond deze maanden en de daarbij gebruikte symbolen. Zien we ze nog? Kennen we nog hun betekenis? Waar komen ze vandaan? Is er in de herberg geen plaats?

Vertrekpunt en -tijd: Parkeerplaats Pater Karelkapel, Munstergeleen, 10.00 uur

Begeleiding & info: Lex Vlieks 046-4511554

Zondag 16 december IVN Schinnen **Kerstin/Kerstuit**

Woensdag 19 december IVN Stein 9.00 uur **Natuur & Cultuurwandeling**

Woensdag 26 december IVN Spau-Beek 13.30 uur
Kerstwandeling

Vrijdag 28 december IVN Born Land van Swentibold
14.00 uur **Oliebollenborrel**

Zondag 30 december IVN Elsloo 13.30 uur **Winterwandeling Catsop** (incl. soep en koffie)

Maandag 7 januari IVN Elsloo 20.00 uur **Lezing: Geul van bron tot monding**

Zondag 13 januari IVN Spau-Beek 10.00 uur **Lezing: Freutweij en Bongerd**

Donderdag 17 januari IVN Schinnen 10.00 – 15.00 uur **Natuurwerkdag**

Donderdag 17 januari IVN Schinnen 19:30 uur
Lezing: Kalkgraslanden

Zondag 20 januari IVN Spau-Beek 13.30 uur **Op stap met Graaf Huyn**

Zondag 20 januari IVN Sittard-Geleen **Knutselmiddag** in het IVN Trefcentrum.

We gaan Kijkdozen maken rond het thema 'De Natuur om ons heen'.

In het Trefcentrum zijn een behoorlijk aantal dozen. Die zijn al voorzien van een kijkgat en een dakvenster. Er is verf en ander knutselmateriaal. Ook zijn er een aantal kleur/knipplaten over de natuur die je kunt gebruiken.

Als je zelf leuke dingen of plaatjes hebt voor jouw Kijkdoos, mag je die gerust meebrengen.

Papa, Mama, Oma en Opa zijn van harte welkom om je te helpen bij het knutselen.

Er zijn ook mensen van het IVN die je graag helpen met aanwijzingen en foefjes om een mooie doos te maken.

Aanvang & plaats: 14.00 uur, IVN Trefcentrum, Molstraat 42 Geleen

Info: Secretariaat 046-4511554

Zondag 20 januari IVN Born Land van Swentibold
10,00 uur **Snertwandeling Limbrichterbos**

Maandag 4 februari IVN Elsloo 20.00 uur **Lezing: Bedgeheimen van kleine dieren**

Dinsdag 5 februari IVN Munstergeleen **Lezing: Bierbrouwen door Fred Penners**, aansluitend aan de Algemene Ledenvergadering van IVN Munstergeleen
Aanvang & plaats: 20.00 uur, Jeugdhuis, Geldakerstraat 2, Munstergeleen

Info: 046-4522685

Zondag 10 februari IVN Spau-Beek 10.00 uur **Lezing: Flora en Fauna van Zuid-Limburg**

Donderdag 14 februari IVN Sittard-Geleen **Lezing: Bomen en planten in de Bijbel** door Ria van Mourik.

In de bijbel worden verschillende bomen en planten genoemd.

Sommige culturen zijn al heel oud. Zo'n 9000 jaar v. Chr. werden er in de Jordaanvallei al vijgen verbouwd en gerst werd er 7000 jaar geleden al gekweekt. De teelt van dadels is in het Midden Oosten begonnen, er zijn meer dan 400 soorten. Verschillende gewassen kennen we wel, zoals olijven, vijgen en dadels, maar wat is bijvoorbeeld hysop? Wat zijn de leliën des velds?

Met behulp van een PowerPoint bekijken we deze verschillende bomen, planten en veldgewassen.

Aanvang & plaats: 20.00 uur IVN Trefcentrum Molstraat 42 Geleen

Info: 046-4755894

Zondag 17 februari IVN Schinnen 09:00 uur **Wandeling Sippenaeken**

Donderdag 21 februari IVN Schinnen 10.00 – 15.00 uur **Natuurwerkdag**

Zondag 10 maart IVN Born Land van Swentibold
09.15 uur **Vogelexcursie Koningssteen Thorn**

Maandag 11 maart IVN Elsloo 20.00 uur **Lezing: Geologie van Zuid Limburg**

Vrijdag 15 en zaterdag 16 maart IVN Munstergeleen **NLdoet** Nadere informatie volgt t.z.t.

Info: 046-4522685

Vrijdag 15 en zaterdag 16 maart IVN Schinnen **NLdoet**

Zaterdag 16 maart IVN Born Land van Swentibold
09.00 uur **NLdoet**

Zondag 17 maart IVN Schinnen 09:00 uur Wandeling Merkelbeek

Donderdag 21 maart IVN Schinnen 10.00 – 15.00 uur Natuurwerkdag

Donderdag 21 maart IVN Schinnen 19:30 uur Lezing: Bijen

Donderdag 21 maart IVN Sittard-Geleen **Algemene Ledenvergadering**

Deze vergadering is weer beslissend voor belangrijke verenigingszaken. Het Bestuur hoopt op een grote opkomst.

De agenda en de daarbij behorende stukken worden in een aparte bijlage bij de Lente-editie van Bladgroen aan de leden verstrekt.

Aanvang & plaats: 19.30 uur IVN Home

Lezing: Symbolen. Begrijpen we ze nog? door Lex Vlieks.

Wat heeft Pasen met het ei te maken? En Kerstmis met een sparrenboom? Wat voor rol spelen de bliksem en de bezem? Heeft Sinterklaas wel echt bestaan? Hoe Christelijk zijn Kerst en Pasen? Of vieren wij nog steeds "heidense" feesten? Hoe oud ze zijn en hoe ze hun huidige vorm hebben gekregen proberen we tijdens de lezing duidelijk te maken.

Aanvang & plaats: 20.00 uur aansluitend aan de ALV, IVN Home

Info: Secretariaat 046-4511554

2-wielers Hensels



Munstergeleen - Maasmechelen

Voor de aankoop van de topmerken Gazelle, Rih en Bikkel kunnen wij u een goed advies geven volgens onze slogan: advies, kwaliteit en service, daar heeft u wat aan! Pascal Hensels, Overstraat 16, 6151 CN Munstergeleen.

Zondag 24 maart IVN Sittard-Geleen en IVN Munstergeleen **Regiowandeling Klimaat en Duurzaamheid. Aansluitend Opening Heemtuin**

Net als voorgaande jaren hebben de afdelingen van de Regio Westelijke Mijnstreek een gezamenlijk thema gekozen voor een serie Regiowandelingen.

Dit jaar gaan de vier wandelingen rond dit thema. Elk seizoen is er één wandeling, telkens georganiseerd door andere afdelingen.

Deze wandeling gaat door het gebied van de Wanenberg en komt uit in de Heemtuin van IVN Munstergeleen. Daar wordt tevens het bezoekersseizoen geopend.

Vertrektijd & -plaats: 10.00 uur, P. Windraak

Info: 046-4511554 en 046-4522685



Cursussen en activiteiten in de Westelijke Mijnstreek bij IVN

Niet alle activiteiten van de afdelingen kunnen in een jaarprogramma worden samengebond. Daarnaast blijft de mogelijkheid om extra activiteiten te organiseren.

Zo heeft IVN Spau-Beek het plan een moestuincursus op te zetten in het voorjaar. Op dit moment wordt de mogelijkheid gezien hoe vanuit de afdeling Munstergeleen hierop kan worden ingespeeld.

IVN Schinnen werkt aan een programma 'Bomen over Bomen' vanuit uiteenlopende invalshoeken.

Klimaat en duurzaamheid gaat als cursus van start binnen IVN District-Limburg met als doel een poule van kennisdragers (Klimaat-koeriers) op te leiden die de boodschap verder kunnen verspreiden of kunnen helpen bij de organisatie van vervolgcursussen.

IVN Born gaat een cursus Vogels herkennen geven aan 18 personen.

Natuurgidsencursus Westelijke Mijnstreek

Op maandag 19 november kwamen vertegenwoordigers van de afdeling van het IVN Westelijke mijnstreek bijeen om in 2020 te starten met een nieuwe natuurgidsencursus. Deze zal inhoudelijk niet veel verschillen van de cursus van 2016, op enkele aanpassingen na.

Het opleidingsteam is als volgt samengesteld:

Dhr Leon Heemels IVN Spau-Beek Voorzitter/Coördinator NGO team

Mevr. Carin Menger IVN Spau-Beek Hoofddocent

Mevr. Lieke Muyris Districtsbestuur Coach

Hoofddocent

Dhr. Riël Snoep IVN Stein Hoofddocent-ondersteuning

Mevr. Irene van Kempen IVN Stein Secretaris

Mevr. Fenneke Linker IVN Swentibold Penningmeester

Dhr. Hub Mulders IVN Munstergeleen Bestuurslid

Dhr. Jean Engels IVN Sittard-Geleen Bestuurslid

Mevr. Marianne Bonten landelijke coach.

Heeft U belangstelling voor de cursus, neem dan contact op bij een van de bovenvermelde personen voor meer informatie.

Hub Mulders namens IVN Munstergeleen.

Maatschappelijke stage 8-11 oktober

Zelf word je ouder, maar daar merk je niks van zolang je met jeugd mag werken. Elk jaar begin je gewoon bij hetzelfde punt als vorig jaar, maar met elke keer nieuwe kinderen. Ziedaar het aardige van onderwijs.

Ook dit jaar kregen we weer de beschikking over zeven jongeren die in vier dagen leerden zagen, knippen, ruimen en slepen. Aan het eind van die vier dagen zagen we wat we gedaan hadden en dat het goed was gedaan.

Hieronder vertellen de leerlingen vanuit hun beleving:

Martijn

Bij IVN Munstergeleen werkten we in een groep van 7 mensen in Munstergeleen, onder leiding van Ben Bongers en Hub Mulders, op het Glanapad. Het Glanapad werd in 2014 opgeleverd door Corio Glana. Dit was een project om de gekanaliseerde beek, de Geleenbeek, te laten meanderen. Onze werkzaamheden hielden in:

Het Glanapad vrij leggen. Dit pad waar dagelijks tientallen mensen overheen lopen groeide bijna dicht door al het onkruid. Het was dus erg nodig om het pad te verbreden.

knotwilgen vrijzetten. Deze wilgen zijn al erg oud en willen we graag behouden. Hiervoor moest al het nieuwe groen rondom de wilgen weggehaald worden een kijkpad naar een monumentale eik maken. Zodat mensen de oude eik weer kunnen zien

Na een tijdje kwamen we er ook achter dat er zich een poel achter bomen en struiken bevond. Toen hebben we ook de poel grotendeels vrij gelegd.

Ik vond het werk erg vermoeiend, maar niet saai. Dit kwam doordat er veel variatie zat in de opdrachten. Soms knipte je bramen, de andere keer zaagde je bomen, enz. Qua veiligheid is alles voor het grootste deel goed gegaan. Er was 1 incident waar er een boom op mij viel, maar dat was geen grote boom. Wel ben ik een paar keer geprikt door bramen en brandnetels. Maar dat hoort bij het vak. Het nadeel aan het werk was dat het erg actief was, en in combinatie met het vroege opstaan was ik de laatste dag best doodop. Gelukkig waren er ook veel voordelen. Het was gezellig om met elkaar te werken en je leert er veel van: hoe je moet zagen, hoe je het best onkruid kan weghalen, enz. Toch zou ik dit werk niet nog eens willen doen, vanwege de erg zware arbeid.

Thijs

Dag 3 | 10 oktober

Vandaag werd ik wakker met veel spierpijn wat een grote tegenvaller was. Maar ik had wel zin om weer te gaan werken.

Iedereen begon weer met het opruimen van de takken van gisteren. Max en ik gingen daarna het pad verbreden met 1 meter aan beide kanten. We waren echt heel goed bezig, alleen hadden we allebei wel last van doorns van de braamstruiken.

De anderen van onze groep waren bezig de laatste Knotwilg helemaal vrij te zetten. Na de eerste pauze

zijn ze de zichtlijn naar de monumentale eik gaan maken. Aan het eind van de dag waren ze een heel eind en Max en ik hadden al meer dan 50 m pad verbreed.

1. Welke stage deed ik?

Ik deed een stage bij het IVN. En ik heb bij het Glanapad knotwilgen vrijgezet, een zichtlijn naar een monumentale eik gemaakt en het pad verbreed.

2. Wat ging er goed?

Eigenlijk vond ik dat bijna alles goed ging want iedereen heeft veel gedaan; we hebben alles gedaan wat we wilden; er was goede communicatie en ik heb een leuke week gehad.

3. Wat ging er niet zo goed?

Ik vond alleen dat in het begin (het eerste half uur) de communicatie niet optimaal was.

4. Wat was het leukste dat ik heb meegemaakt?

Ik vond de hele ervaring leuk maar het allerleukste vond ik dat je op het einde het verschil zag en dat je zag hoeveel werk we hadden voltooid in deze week.

5. Wat is er uitgekomen van mijn verwachting?

Ik verwachtte dat we veel in de natuur bezig waren en dat hebben we ook gedaan. En ook dat we veel samenwerkten.

6. In de toekomst

zou ik mij graag willen inzetten voor vrijwilligerswerk

Tom:

Onze maatschappelijke stage was bij het IVN in Munstergeleen. IVN staat voor instituut voor natuur-educatie en natuurbeleving. Het doel van het IVN is om mensen de natuur van dichtbij te laten beleven de waarde ervan te ontdekken. Ze hebben in heel Nederland 170 afdelingen. Een daarvan is de afdeling Munstergeleen waar de stage plaatsvond.

De stageplek was niet bij de locatie van het IVN zelf (de heemtuin), maar langs het Glanapad. Dit pad is gelegen langs de Geleen beek die enkele jaren geleden weer aan het meanderen is gebracht. Het gebied is in 2014 opgeleverd door Corio Glana.

Onze taken waren een aantal knotwilgen vrij te zetten (begroeiing eromheen verwijderen), het dichtbegroeide Glanapad vrij leggen en een zichtlijn naar de monumentale eik maken. Ook hebben we nog een poel vrijgemaakt. Dit allemaal hebben we gedaan met gereedschap van het IKL, een stichting die mensen wil stimuleren met het landschap aan de slag te gaan. We hadden een aantal formaten zagen, heggenscharen, takkenscharen en harken tot onze beschikking.

Ik vond het werk leuk, maar wel erg vermoeiend. Vooral het zagen voel je nog wel even in je armen. Er was best veel variatie in het werk want elke boom of



Elke morgen haalden we de spullen op bij Fred Penners, Groenstraat



en liepen we langs de Geleenbeek



We werkten van 08.30 - 14.30 (in principe)



De vrij gezette eik



en met op tijd een pauze.



Martijn



Evi

struik moest je anders aanpakken. Het werk verliep ook veilig en was verantwoord. Er waren goede afspraken gemaakt zoals waarschuwen als een boom viel en niet alleen werken maar altijd met iemand anders. Ook stonden er werk-in-uitvoeringborden zodat ook passerende wandelaars goed zouden optellen. Deze wandelaars gaven ons bijna allemaal een compliment wat wel aardig was. Ben en Hub hebben ook goed op ons gelet en waren altijd in de buurt. Ook werden we geholpen door Els, Anne en Wim waardoor het allemaal een stuk sneller ging.

Wat ik heb geleerd deze week is hoe je kan berekenen hoe oud een eik ongeveer is door de omtrek van de stam te meten. Het zagen en knippen heb ik niet voor de eerste keer gedaan maar ik vond het wel leuk.

Max:

Achteraf gezien denk ik dat ik dit wel vaker ga doen want ik vond het best wel leuk om te doen en ik doe mijn ouders er waarschijnlijk ook een plezier mee. De donderdag vond ik zelf de leukste dag van alle. We hebben die dag het hele pad vrijgemaakt zodat mensen er gemakkelijker langs komen, de grote eik vrij gemaakt en het leukste van alles was het eten bij Brasserie Abshoven, daar hebben we erg lekker gegeten en het was ook gezellig.

Ik rond af met de conclusie dat het een hele leerzame, leuke en gezellige stage was en daar hebben onze groepsleiders natuurlijk zeer aan bijgedragen. Dus, bij deze, bedankt Huub en Ben voor de leuke stage.



Met een tiental mensen gingen we op stap. Al vlug kwamen we allemaal tot de conclusie dat we de zaklantaarns gerust thuis hadden kunnen laten.

De weg was duidelijk herkenbaar. Zelfs de letters, graspollen, gaten en andere dingen op en naast de weg waren goed te zien.

Helaas voor ons was er die avond ook een Halloween-tocht vanuit Sweikhuizen georganiseerd. Halverwege de route werd ons het uitzicht over Geleenbeek- en Maasdal ontnomen door een tent met veel licht en harde muziek.

Dus maar een andere route gezocht om rustig door het donker te lopen. Dat lukte een heel stuk. Maar na een mooie donkere holle weg kwamen we weer op de route van de Halloweeners. Daarom volgden we die route maar tot aan ons startpunt.

Ondanks de vele lichtstralen en horrorscenes was het toch een leuke tocht en ging ieder tevreden huiswaarts.



Zo gezellig was het!



Elly Hermans groente bij het Kritraedhuis op de donderdagmarkt, Sittard

Mispelmoes uit de Heemtuin

Zo rot als een mispel! Het klinkt niet appetijtelijk maar smaakt voortreffelijk. Dat mocht ik weer eens ervaren op maandag 26 november jl. In de Heemtuin hing een van de laatste mispelvruchten aan de boom. Ik plukte ze en kneep ze leeg in mijn mond. Gelukkig had ik nog net op tijd het insect gezien dat in de wijd open kroon zat en de vrucht ook wel wist te waarderen.

Een week tevoren had ik de mispels geoogst. Als ik het goed heb staan er vijf bomen in de Heemtuin, waarvan drie op het stinzenveld. Alle vijf droegen ze rijkelijk vrucht. Een krat vol leverde de oogst op (foto 1).

Foto 1 laat zien dat rijp en groen naast elkaar liggen. Egaal bruin betekent rot = rijp; bronskleurig zijn de vruchten als het rijpingsproces begonnen is, groen is het stadium daarvoor. Dan is de vrucht hard.

Ik besloot korte metten te maken en alle vruchten in één keer te verwerken.

Het zal zo'n tien jaar geleden zijn dat ik de mispels voor het eerst heb geoogst en verwerkt. Ik wist dus nog zo ongeveer waar ik aan begon toen ik besloot de hele voorraad te verwerken tot mispelmoes.

Eerst moeten de vruchten gewassen worden. Simpel en dankbaar werk, want intussen geniet je van de interessante vorm van de vruchten: een kroon die helemaal open staat met vijf kroonblaadjes aan de uiterste rand. En je bewondert de bronskleur van de meeste vruchten in dit seizoen. Verschillende lieveheersbeestjes komen tevoorschijn tijdens het wasen. Die hadden zich een andere overwintering voorgesteld.

Als de beestjes zijn buitengezet komt het koken (bodempje water). Dat duurde toch nog even, waarschijnlijk door de omvang van mijn ouderwetse geëmailleerde pannen (dergelijke pannen zag ik alweer jaren geleden in de vitrine van een verzorgings-tehuis).

Het moeilijkste werk komt daarna: het scheiden van het vruchtvlees en de veelhoekig gevormde stenen, een in elk van de vijf partjes en de verhouding van vruchtvlees : stenen is waarschijnlijk 1 : 1.

Een passe-vite werkt niet, want loopt vast op die pitten.

Men neme een vergiet en een pollepel en drukke met de bolle kant hiervan het vruchtvlees door de gaatjes heen – voorwaar een arbeidsintensieve klus.

Wat je dan van de onderkant van het vergiet schraapt is het mispelmoes.

De opbrengst was 5 liter mispelmoes die ik deels heb ingevroren, deels tot jam heb bereid, samen met veenbessen (verhouding 1 : 1). Deze jam smaakt prima op brood of op een harde Wener bodem. De laatste zal ik serveren op werkdagen in deze winter zolang de voorraad strekt. Op maandag 3 december ging een vlaai op (foto op achterkant omslag - uit de tevreden (?) gezichten valt op te maken hoe het gesmaakt heeft).

Bent u benieuwd naar de smaak van mispelvlaai (goed middel tegen allerlei aandoeningen)? U bent van harte welkom op zaterdag- of maandagochtend rond koffietijd zolang de voorraad strekt.



De pan bevat 3 liter moes. de totale opbrengst was 5 liter



Voormalig Raadhuis Munstergeleen

Deze tekst zal worden opgenomen in het wandelboekje Glana Nova, drie ommetjes langs de vernieuwde Geleenbeek.

In 1954 is het nieuwe raadhuis in de plaats gekomen van het oude gemeentehuis aan de Peterstraat, oorspronkelijk onderwijzerswoning met achtergelegen school. Het dorp beleefde in die naoorlogse jaren een groeispurt en met voortvarendheid werd aan de eisen van de moderne tijd tegemoetgekomen. Zo komt het dat het nieuwe, maar sinds 1982 alweer voormalige raadhuis vrij staat in een ruimte waarin voordien woonhuizen, boerderijen en café 's elkaar verdrongen.

Het gebouw is voorzien van het gebruikelijke bordes en de gevel heeft een streng symmetrische indeling. Aan het vooruitspringend gedeelte van de voorgevel, het risaliet, beantwoordt aan de achterkant een halfronde erker met wenteltrap. De gebrandschilderde ramen van dit half rond bevatten vier kleine paneeltjes met scènes uit het dagelijks leven in Munstergeleen: het vroegere kerkje van Munstergeleen op de kerkheuvel; de boer oogst het graan met pik en zicht; de boerin assisteert hem met een gaffel, op de achtergrond de hoog beladen wagen met paard ervoor; de moderne tijd: koeltorens en mijnschacht met vliegtuigen daarboven. De paneeltjes zijn niet gesig-neerd maar de toeschrijving aan Jos Hermans ligt wellicht voor de hand.

De paneeltjes doen, ook voor die tijd, nostalgisch aan, met uitzondering van het laatste. Het historische kerkje werd in de jaren 1928-'29 afgebroken, de me-

chanisatie in de landbouw was in de jaren '50 in volle gang. De ene paardekracht werd vervangen door meerdere gemotoriseerde.

In de oostelijke zijmuur van de verdieping drie gebrandschilderde ramen, vroeg werk (1954) van Jos Hermans (1930-2017), die later naast vele andere creaties het Mariniersmonument aan de Leyenbroekerweg (1966) zou maken, de Esculaap aan de Wilhelminastraat, beide in Sittard (1988) en de fontein voor de kapel van Abshoven. Over de laatste verluidd (bron: Hub Mulders) dat zij door de gemeente Munstergeleen werd gekocht in 1972 na een tentoonstelling in het Burg. Damenpark Geleen gehouden ter ondersteuning van kunstenaars. Hoe de fontein er is gekomen vertelt Harrij Strijkers in Abshoven, wel en wee van een monument en zijn bewoners (Monografieën uit het land van Sittard, 22, blz. 145).

De eerste voorstelling in de ramen is die van pater Karel. Zijn devotie kreeg juist in deze tijd een extra stimulans door de inwijding, ook in 1954, van de schuurkapel van het molencomplex. Dat hij een model draagt van het oude kerkje van Munstergeleen is waarschijnlijk vooral ingegeven door het feit dat voorwerpen uit deze kerk na de afbraak een kwart-eeuw tevoren (met name het Mariabeeld - de schuurkapel werd toegewijd aan *Maria Koningin van Munstergeleen*), hier eindelijk aan een tweede leven konden beginnen.

In het middelste raam een zetelende figuur die het wapenschild presenteert van Munstergeleen, zoals het in 1897 aan de gemeente was verleend door de Hoge Raad van Adel, met het dubbele slangenkopkruis en daaronder de twee heiligen die voor Mun-





De zetelende Petrus in de Grote kerk, Sittard, die de kunstenaar Jos Hermans als voorbeeld heeft gediend. Jacques Aussems wees mij op de historische band tussen Munstergeleen en het Petruskapittel van Sittard



stergeleen een belangrijke rol hebben gespeeld: Pancratius, patroon van de parochie; hij werd op jeugdige leeftijd om zijn geloof in het jaar 303 met een zwaardslag gedood (vandaar het zwaard als attribuut) en Apollonia (martelares in het jaar 249) wier verering in 1750 in Munstergeleen werd geïntroduceerd door de Akense carmeliet Modestus (bron: <https://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/521>). Deze bracht uit Rome een botfragment van de heilige mee voor de kerk van Munstergeleen. Onmiddellijk bloeide de devotie op en tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw was Munstergeleen een bedevaartsoord voor lijders aan kiespijn.

Apollonia wordt traditioneel afgebeeld met de nijptang waarmee haar de tanden uit de mond werden getrokken (zie het beeld in de huidige Pancratiuskerk van R. Hack, 1925). Hier draagt zij ook de palmtak, symbool van de geestelijke zege die zij door haar martelaarschap heeft behaald.

De zetelende figuur straalt kracht en gezag uit. Er zijn verschillende redenen om aan te nemen dat hij de apostel Petrus is, eerste plaatsvervanger van Christus op aarde.

In 1299 werden door Walram, Heer van Valkenburg, Born en Sittard, de patronaatsrechten van Munstergeleen en Susterseel afgestaan aan de kerk van Sittard, die kort tevoren tot kapittelkerk verheven was. De Grote kerk van Sittard is toegewijd aan St.-Petrus' Stoel in Antiochië en dezelfde Petrus fungeert hier in het raadhuis, zonder sleutels, terecht als sleutelfiguur tussen (toenmalig, 1954) heden en verleden. Misschien heeft de glazenier bovendien willen zinspelen op het feit dat het raadhuis aan de Peterstraat ligt.[1]

Het derde raam bevat de voorstelling van een moeder met haar poet tijdens het krombroodrapen. De jongen houdt beide handen omhooggestoken en twee broodjes heeft hij al in zijn linkerhand. Zijn moeder,

achter hem, heft vermanend haar vinger en houdt in de linkerhand een vogel. Het tafereel verbindt het plaatselijke gebruik van het krombroodrapen op zondag *laetare* (halfvasten) expliciet met hoofdstuk 16 van het Bijbelboek Exodus, waar verteld wordt dat voor het hongerende volk van Israël eerst kwartels kwamen aangevlogen en het vervolgens *manna* (brood) uit de hemel regende.

Arthur Schrijnemakers vertelt in het boek *Munstergeleen, een monografie over een Limburgse gemeente* (1965) over het krombroodrapen: *Te Munstergeleen heeft dit gebruik zich nog lang gehandhaafd, maar thans is het aldaar verdwenen. Te Sittard, waar het eveneens in vergetelheid geraakt was, heeft men dit gebruik sedert enige jaren opnieuw ingevoerd.*

De traditie moet in beide plaatsen al eeuwenoud zijn. Het krombroodrapen werd in Sittard na een periode van schaarste als gevolg van WO I in ere hersteld in 1923 en na WO II opnieuw opgenomen. In Munstergeleen schijnt er eind jaren '30 een voorlopig einde aan te zijn gekomen maar is het opnieuw opgenomen in 1972 en sindsdien onafgebroken gepraktiseerd.

Als in de jaren vijftig in Munstergeleen het gebruik niet meer in ere werd gehouden, was ook hier, naast de afbraak van het oude kerkje en het in onbruik raken van pik en zicht, sprake van verdwenen cultuurgood dat door de kunstenaar werd betreurd.

Het voormalige raadhuis van Munstergeleen huisvest sinds 2003 een huisartsenpraktijk. In het laatste kwart van 2018 is begonnen met een verbouwing. Hopelijk kunnen de gebrandschilderde ramen gehandhaafd worden en het zicht daarop verbeterd.

[1] De benaming Peterstraat schijnt een verbastering te zijn van het woord Peschstraat dat afgeleid is van het Latijnse *pascua* = weiden die hier in vroegere dagen geweest zouden zijn. In Geleen is tot op heden een *Peschstraat*.

De arenstripper

Zelfbinder, maaidorser, arenstripper – zoek het verband tussen deze woorden. Velen die nu leven zullen toch even moeten nadenken. Voor wie er om en nabij driekwart eeuw op heeft zitten is het een makkie. Zelf heb ik in mijn vroege jeugd achter op de zelfbinder mogen zitten. Daar vervulde ik de belangrijke taak de machine die het allemaal deed in of uit het werk te zetten. De machine maaide het graan af tot stoppelhoogte, transporteerde de halmen naar een punt waar ze werden samengeperst, draaide er een touw omheen en spuwde als het ware de *garf* of *schoof* uit. Vanzelf ging het allemaal niet. Voor op de binder zat mijn vader. Op indrukwekkende wijze zat hij zich in het zweet te werken om de halmen, nadat die door het vlijmscherpe mes waren afgesneden, met een lange stok neer te vlijen op het transportdoek. Dat kon een hele klus zijn als stormvlagen in het graanveld hadden huisgehouden en de halmen, groten-deels geknakt, door elkaar heen lagen.

De zelfbinder, eerst getrokken door paarden, vervolgens door een tractor, was een hele vooruitgang. Tevoren was het allemaal handwerk. In de linkerhand had de boer de *pik*, in de rechter de *zicht*. Met de eerste werd een bundel halmen strak getrokken, met de tweede werd die afgemaaid. Hoe scherper de *zicht*, des te gemakkelijker het werk. Daarvoor was het nodig de *zicht* geregeld te *haren*. Wat neerkwam op het heel secuur (en dat urenlang) uitkloppen van het metaal op een zogeheten *haarpin*, die meestal weer vastgezet was op een houtblok als stevige ondergrond. Bij dit uitkloppen werd een scherpe snijrand getrokken.

Pik en *zicht* bleven nog in gebruik naast de zelfbinder. De eerste strook moest in de regel handmatig worden gemaaid om de combinatie van trekkracht en zelfbinder letterlijk ruim baan te geven. Een *aanwerk* (in Zuidlimburg heette dat *eine aanvank*) moest worden gemaakt. En het woord *aanwerk* heeft nog geruime tijd deel uitgemaakt van mijn metaforisch taalgebruik. Maar in de huidige tijd zou niemand het meer begrijpen als ik bijvoorbeeld zou zeggen *Als ik maar eens het aanwerk heb gemaakt, gaat de rest vanzelf*.

Toen kwam de maaidorser en werd het leven een stuk minder interessant voor de besnorde, spinnende en miauwende bevolking van de boerderij. Als voorheen in de winter het graan werd gedorsen, in de schuur of vanaf de graanmijt in het veld, zaten alle poezen op wacht, speciaal als de bodem in *zicht* was: zeldzaam de muis die het vege lijf wist te redden.

In de afgelopen zomer kwam ik langs een graanveld. Ik wist niet wat ik zag. Ik viel nog net niet van mijn fiets maar moest toch afstappen om te kijken: lege aren! Had de zomer nou zo erg huisgehouden? Tijdens de regiowandeling op 18 november kwam het antwoord op mijn vraag van een van de deelnemers, Pierre Grooten, namens het Natuur Historisch Genootschap Limburg (www.nhgl.nl) lid van de korenwolfcommissie. In Limburg is voor het eerst een enkele arenstripper – het woord zegt het al – aan het werk geweest en deze is in staat om ieder aards wezen het zijne te geven. Zo kan hij in onze streek zoveel graan achterlaten voor de korenwolf dat die genoeg

Vierde Regiowandeling thema 'Bodem' op zondag 18 november

Op de parkeerplaats bij de manege Ten Eysden kwamen we bij elkaar. Heerlijk wandelweer. Omdat in de krant een foutje stond over de vertrektijd begonnen we alvast met de gegevens over de plaats en de geschiedenis ervan. Harrij had zich verdiept in de gegevens van de manege, die al in ver vervlogen tijden bestond als boerderij, en het gebied eromheen. Vol interesse luisterden de deelnemers naar het verhaal. Om 10 over 10 vertrokken we voor een mooie wandeling.

Eerst langs de zandberg, waar menig kind uit Geleen en omgeving gespeeld heeft, berg op. O ja, het is niet helemaal duidelijk of deze zandberg, die in de laatste ijstijd zijn vorm kreeg, ook economisch benut was. Wel aan de andere kant van de weg, waar kleigroeves zijn geweest die later gebruikt zijn als vuilstortplaats. Door het beukenbos verder omhoog in het Danikerbos. Boven aangekomen verandert het karakter van het bos. Hier staan dennen, aangeplant voor de mijnbouw.

Langs de rand van het bos naar de rand van het Maas en Geleenbeekdal. Hier konden we even genieten van het uitzicht over dit dal. Bij helder weer is hier zelfs de Clauscentrale in Maasbracht te zien.

Door de holle weg richting Sweikhuizen. En vervolgens weer richting Geleenbeek. Onderweg nog wissels van dassen gezien en later ook de terrassen voor de burcht. Maar eerst langs de graften in de helling aan de zuidkant van het bos. Hier zijn plannen om het landschap opnieuw in te richten met onder andere een plantage van ringelotten.

Beneden bij de visvijvers waren reigers, aalscholvers en ganzen bij en op de vijver te zien. Ook werd hier duidelijk hoe droog het dit jaar is geweest. Het waterpeil was minstens 1 meter lager dan normaal.

Maar goed. Langs de beek wandelend kwamen we weer bij de parkeerplaats. Met dank aan Harrij en Lex ging iedereen tevreden weer naar huis.



Ruim baan voor de Sjweikeser Rëngelaote

heeft, de boer nog loon naar werken krijgt en het de instanties die het voor beide partijen moeten zien te regelen niet teveel geld kost. En de korenwolf en andere gedierte profiteert ook nog van de dekking die de gestripte halmen hem bieden bij het hamsteren. Maar wat zouden die poezen ervan denken?



Het kerkje van Munstergeleen op de kerkheuvel. Het is veelzeggend dat het tot tweemaal toe is afgebeeld in het voormalige Raadhuis.



Voormalig Raadhuis Munstergeleen: boer werkend met pik en zicht



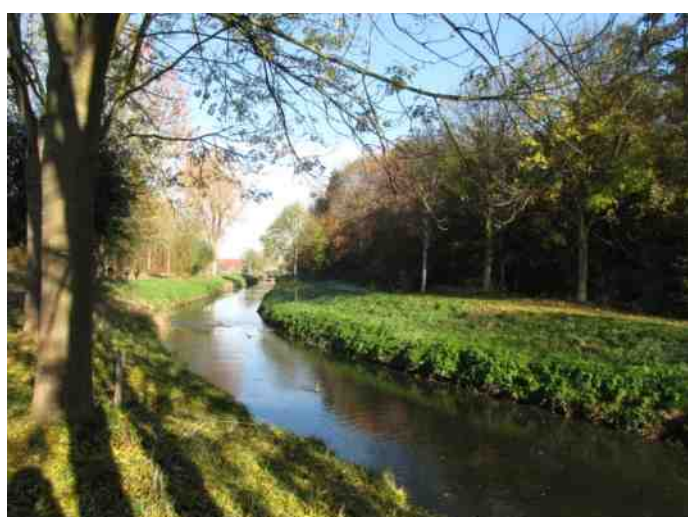
18 november 10.10 uur voor Manege Ten Eysden



Danikerbos: ooit sledehelling voor de kinderen



Panorama Geleenbeekdal vanaf de Daniker berg



Zal hier ooit Corio Glana HL 18 worden uitgevoerd?

Wandeling 21 oktober



In het Absbroekbos



DIT IS GEBOUW DOER DE KENDERN VAN
PETER MONEN SAL(IGER) ENDE CATRINA QUATFLEG
ANNO 1736 LOFT GODT BOVENAL D(EN) 2 OC(TO)b(ER)
DIT HUIV STAT IN GOEDES HANDT GODT
BEWAR(E HE)T FVR FEVVR ENDE bRAND AMEN

Deur met inscriptie

Bij Pater Karel wees Jo Douven ons op de deur die vanuit de winkel toegang geeft tot het museum en de inscriptie daarboven die het jaar 1736 vermeldt. De deur is tussen 1954 en 1957 door zijn schoonvader, J. H.L. Houtvast, Oirsbeek, geschonken aan het Pater Karelcomplex.



De vroegere Veedwarsweg

Donateursdag Bomenstichting 15 september



Een van de sequoiadendrons in het park



Zie het bordje op de voorafgaande bladzijde

Herfstwandeling 21 oktober (Harrij Gijsen)

We vertrokken om half twee vanaf het Kerkplein met 15 personen voor deze wandeling.

Bij dokterspraktijk Hartje Dorp aan de Kerkstraat is een groente- en siertuin aangelegd door vrijwilligers in samenwerking met de huisartsen. Wie zin en tijd heeft is hier welkom om er te werken, een praatje te maken en gebruik te maken van wat hij of zij geoogst heeft. De keuken van de dokter staat ter beschikking. Langs de Geleenbeek wandelend genieten we van de herfstkleuren. De vruchten van lijsterbes, Gelderse roos en de rozenbottels maken het herfstbeeld verder af.

Bij de Middenweg gekomen treffen we de limousinrunderen aan, die het gebied begrazen. Hun kleur is in het herfstige landschap een schutkleur geworden. Onder de populieren liggen, behalve die runderen, veel takjes. De *Populus x Canadensis*[1] doet aan zelfsnoui: de sapstroom wordt op een bepaald punt stop gezet. Daar vormt zich een kurklaagje waar het takje afbreekt. De wind, een storm of de droogte van het afgelopen seizoen kan daarbij behulpzaam zijn. In sommige populieren aan de Hiemstenraderveldweg zat een mistletoe of maretak. Op de grond bloeiden Duizendblad, grote Centaurea, wilde Peen, rode en witte Klaver, gele Rolklaver en Slangenkruid. Via Abshoven en de Lourdesgrot in de vroegere kloostertuin wandelden we naar Pater Karel waar No Donners ons trakteerde op een kop koffie en iedereen

de tentoonstelling kon bekijken over de vluchtelingen ingedeeld in 14 staties naar het voorbeeld van kruiswegstaties, bijzonder goed gedaan.

Een leuke ontmoeting was er daarna op Abshoven waar ik met mijn moeder een hapje ging eten. We troffen daar de mensen uit Landgraaf die aan de wandeling hadden deelgenomen nadat ze er 's morgens van hadden gehoord op L1.

Ze vonden het een mooie wandeling met een goede uitleg over de prachtige omgeving.

[1] Wist u dat de Canadese populier (kruising van de *Populus nigra* x de *Populus detoides* (Amerikaanse populier) - pas 170 jaar in ons land is?

- vaak als voorloper van langzamer groeiende bomen wordt geplant?

- 30 m hoog kan worden?

- vaak te vinden is in Brabantse en Limburgse beekdalen, in windsingels en langs rivieren en kanalen?

en dat

- de boomsoort *Populus* zo is genoemd door de oude Romeinen, omdat de bladeren door het minste zuchtje wind in beweging kwamen en dan een geluid gaven dat hen deed denken aan het geroezemoes van het volk = *populus* op een plein (we kunnen dat heden ten dage nog steeds beleven op een willekeurige piazza = plein van historische stadjes in Italië)?

- het werkwoord *popelen* geïnspireerd is door diezelfde beweging & geluid van populierenblaadjes?

Donateursdag Bomenstichting 15 september

Von Gimborn Arboretum / Nationaal Bomenmuseum

De naam (Von) Gimborn riep allerlei herinneringen wakker. Inkt en mijn vroegste kennismaking daarmee. Het moment dat je mocht overstappen van de lei met griffel (daarvoor had je een blikken trommel met vochtige spons en doekje om de volgeschreven lei te wissen) naar de kroontjespen en de inkt die in een uitsparing van je lessenaartje zat. Had je teveel inkt aan die pen of moest je ze wegleggen, dan veegde je ze af aan een inktlap die daarvoor speciaal gemaakt was door je oudere zus in de vorm van een poes. Zat het inktpotje vol dan kon je erin blazen en zat je hele snoet onder de inkt. Jongens die op een gemengde 'lagere' school zaten doopten er de vlecht van het meisje dat voor hen zat in. Slechts een van de vele genoegens die mij destijds ontgaan zijn.

Van al die inkt en deszelfs toepassingen was Von Gimborn zo rijk geworden dat hij een mooie hobby kon uitoefenen: het verzamelen van zoveel mogelijk bomen. Dat deed hij eerst bij zijn inktfabriek op de West-Brabantse zeeklei, vervolgens op de Utrechtse Heuvelrug bij Doorn. De omvang van het terrein dat hij daar kocht, 47 ha, tekent zijn ambitie. Maar ja, boompje groot, plantertje dood gold ook voor hem. Toen hij in 1964 op om en nabij 92-jarige leeftijd overleed, bleek dat het onderhoud van de gigantische collectie de eigenaar boven het hoofd was gegroeid. Bovendien was de inrichting van het gigantische areaal tot arboretum nauwelijks tot de helft gekomen:



23 ha was uiteindelijk als zodanig ingericht. En de geplande bouw van een woonhuis in het in Engelse landschapsstijl aangelegde park was er nooit van gekomen.

Sindsdien is het arboretum door de Universiteit van Utrecht gebruikt voor educatie en onderzoek. Nu wordt het park beheerd door de Stichting Von Gimborn Arboretum. Die stichting heeft er nu het Nationaal Bomenmuseum van gemaakt, dat een zeer bijzondere plaats inneemt in het educatieve en recreatieve aanbod van de Utrechtse Heuvelrug. Daarover kunt u alles vinden op <https://www.bomenmuseum.nl/>.

Met zes personen was de regio Westelijke Mijnstreek ruim vertegenwoordigd. De ontvangst, de informatie en de wandeling door het park o.l.v. inspirerende gidsen waren uitstekend en werkten aanstekelijk. Hadden we de Heemtuin niet en was de Utrechtse Heuvelrug wat dichterbij, dan werden we daar vrijwilliger. Geniet van de foto's op deze bladzijde en het omslag:

Mysterieuze Maretak

Een mysterieuze plant. Al van oudsher, daarvoor kunnen we teruggaan tot voor de tijd van de Kelten, was er een sfeer van eerbied voor deze plant.

Voor zover men heeft kunnen reconstrueren geloofden de mensen in die tijd dat de maretak het gevolg was van inslagen van de bliksem. De bliksem was een 'goddelijk' ingrijpen en tegelijk een zegening omdat deze het vuur meebracht. Vuur, tevens ook symbool voor vruchtbaarheid, was een element van levensbelang.

De bessen werden in het verleden gebruikt als vogelijm. Vooral lijsters werden op deze manier gevangen. Nu iets over de plant zelf.

Maretak wordt ook wel vogelijm of mistel en mistletoe genoemd. De botanische naam is *Viscum Album*. In de boeken wordt ze omschreven als:

Geelgroene plant. Bladen leerachtig, altijd groen. Halfparasiet op bomen.

Tweehuizige plant. Bloemen in bundels, onopvallend maar niet klein. de vrucht is een witte bes. Takken vorksgewijs. Bladen tegenoverstaand.

Halfparasiet op populieren, wilgen, perenbomen, appelbomen, dennen en zilversparren. Vrij algemeen in Zuid Limburg.

De zaden worden gegeten door vooral lijsters. Ze landen onverteerd, voorzien van een laagje mest weer op een boom en ontkiemen dan.

Bevat het giftige Visotoxine.

Viscotoxines zijn de op één na belangrijkste ingrediënten van mistletoe naast lectinen. Ze kunnen kankercellen vernietigen en het immuunsysteem stimuleren.

Maretak bevat meer viscotoxinen in de zomer dan in de winter, wat een van de redenen is waarom extracten van zomer- en wintergewassen worden gemengd in antroposofische preparaten.

Viscotoxinen zijn het op een na belangrijkste maretakbestanddeel naast de lectinen. Het zijn eiwit bevattende verbindingen die lijken op slangengif in hun chemische structuur, vooral het gif van de cobra.

Mistletoe van verschillende gastheerbomen bevatten verschillende niveaus van viscotoxinen. De gevolgen hiervan voor het effect van het maretakextract zijn nog steeds onduidelijk.

Viscotoxinen komen vooral voor bij zeer jonge bladeren, stelen en bloemdragende korte scheuten (inclusief de bessen), dwz in het buitengebied van de plant, in de periferie. De scheuten bevatten geen viscotoxinen.

Viscotoxineniveaus zijn het hoogst in juni en juli. Dit betekent dat de zomeroogst rijk is aan viscotoxinen, terwijl de wintergeogste maretak slecht is. Aldus gedraagt het viscotoxinegehalte zich precies tegengesteld aan het lectinegehalte van de plant.

Om deze verschillen te compenseren, is een van de redenen waarom de extracten van zomer- en wintergewassen worden gemengd in antroposofische preparaten.

De effecten van viscotoxinen zijn nog niet zo goed onderzocht als die van lectinen. Het is bekend dat viscotoxinen kankercellen oplossen door hun celwand te vernietigen (cytotoxisch effect). Bovendien kunnen ze zowel het immuunsysteem als de lectinen stimuleren. Bovendien verhogen ze de activiteit van de cytotoxische T-cellen en de granulocyten, zodat ze veel beter bacteriën (en vermoedelijk ook tumorcellen) kunnen vernietigen.

Aangenaam verrast (lees na de tweede kolom verder op blz. 22)

Aangenaam verrast, zonder de deur uit te zijn geweest. En nog wel tot twee keer toe.

Eerst afgelopen zomer toen het zo heet was verrast door Roeken voor ons huis maar daar schrijf ik volgende keer over. Nu verrast door een mannetje Groene Specht. Hij komt met regelmaat buurten op het grasveldje voor ons huis en voor deze schuwe vogel is het dan fijn dat er geen verkeer is, dus hij kan rustig zich tegoed doen aan mieren en larven van de langpootmug. Tot vorig jaar werd in de maand november/december dit grasperk vaak omgewoeld door Roeken, nu heeft de Groene Specht dus ook de lekernijen ontdekt. Vanuit onze keukenramen is hij dan goed te volgen en kun je er zelfs redelijke foto's van maken.

Daarom zijn onze ramen aan die kant ook altijd goed gepoetst (grapje).

De groene specht (*Picus viridis*) is een vogel die tot de familie spechten (*Picidae*) behoort. Het is een talrijke en wijdverbreide standvogel in het grootste deel van Europa en komt ook voor in het uiterste westen van Azië. De specht is eenvoudig te herkennen aan zijn groene verenkleed, zijn zwart met rode koptekening en zijn typische, luide roep. De groene specht voedt zich voornamelijk met mieren, die hij op de grond

zoekt. In tegenstelling tot veel andere spechtensoorten roffelt de groene specht slechts weinig op bomen. De groene specht gebruikt zijn zeer lange tong voor het vangen van mieren.

De groene specht is een relatief grote specht. Een volwassen groene specht heeft een lichaamslengte tussen de 31 en 34 centimeter. Het gewicht ligt meestal rond de 170 à 180 gram, maar kan variëren tussen de 140 en 250 gram. De vleugelspanwijdte kan 40 tot 52 centimeter bedragen, maar is meestal tussen de 45 en 51 centimeter. Er is vrijwel geen verschil in gewicht en lengte tussen mannetjes en vrouwtjes.

Tussen begin april en half mei worden vijf tot acht witte eieren gelegd, elk met een afmeting van gemiddeld 31 bij 23 millimeter en 8,9 gram zwaar. Beide ouders broeden de eieren in 14 tot 20 dagen uit en lossen elkaar om de 1,5 tot 2,5 uur af

Net als de meeste Europese spechten is de groene specht seksueel dimorf, al is het verschil tussen de geslachten relatief klein. Het mannetje heeft een zwart omzoomde rode baardstreep onder het oog, bij het vrouwtje is deze geheel zwart.

De groene specht zoekt zijn voedsel bijna uitsluitend op de grond en hakt daarom aanzienlijk minder in bomen dan de meeste spechten. De groene specht heeft een voorkeur voor behaarde bosmieren (*Formica rufa*) en andere mieren van het geslacht *Formica*.

Bijzondere planten in de Heemtuin: *Cydonia oblonga* Kweepeer (H. Mulders)

De kweepeer behoort tot de orde Pyreae = peren van de Rozenfamilie, evenals de genera = geslachten *Amelanchier* = krentenboompje, *Crataegus* = meidoorn, *Malus* = appel, *Mespilus germanica* = mispel, *Pyrus* = peer en *Sorbus* = lijsterbes die allemaal in de heemtuin voorkomen.

De botanische naam van het genus = geslacht *Cydonia* is afkomstig van de Minoïsche stad *Kydonia*, het tegenwoordige *Chania* dat in het noordwesten van het eiland *Kreta* ligt. De bomen zijn er nog steeds relatief veel aanwezig. De tweede naam van de kweepeer *oblonga* betekent langwerpig. Dat kunnen we van de vrucht niet zeggen. De bladeren zijn gaafrandig en viltig behaard met hartvormige voet- en zijnerf die niet tot in de rand uitlopen. De bloemen zijn groot en meestal wit zoals die van de mispel, maar soms ook roze. Het afgelopen jaar hebben de kweepeerbomen rijkelijk gebloeid in onze heemtuin. Zoals bij alle leden van de *Rosacea* worden de bloemen bestoven door een scala van bijen, hommels, zweefvliegen en door sommige keversoorten. Afgevallen kweevruchten zijn voor zoogdieren en vogels pas interessant als ze zacht en deels rot zijn. De vruchten dienen tijdig geoogst te worden om goed na te rijpen. Een groot voordeel van het narijpen is dat er een heerlijke geur vrijkomt.

Door de droge zomer van het afgelopen jaar en de kalkrijke en voedselrijke plaats in de boerentuin hebben de twee bomen zich goed kunnen ontwikkelen en hebben ze rijkelijk vruchten voortgebracht. De kweepeer is een meer dan 2700 jaar oud cultuurgewas dat vanuit Centraal-Azië via Zuidwest-Azië naar Zuidoost-Europa is vervoerd en ook in Noordwest-Europa goed winterhard is. De Romeinen brachten de kwee van *Kreta* naar Noordwest-Europa. De bloemen en geurige vruchten hebben een hoge sierwaarde. De laatste 50 jaar zijn kweeperen niet

populair geweest, maar er is een sterke hernieuwde belangstelling voor oude fruitsoorten. Thans kennen we meer dan 200 verschillende cultivars.

De Kweepeer is ook zeer favoriet bij de boomkwekers als onderstam voor het opkweken van diverse perensoorten. Door middel van enten of oculeren wordt een kleine perenboom verkregen die eerder vruchten draagt. Bekende onderstammen van de *Cydonia* Kwee zijn, de Adams, BA29, MA, MC, EMH en Petra. De kweepeeronderstam is wel gevoelig voor vraat door de *Arvicola terrestris* = de ondergronds levende veldbewoner, kortom de woelrat.

Enkele recepten:

Een van de oudste. De vrucht van de kweepeer rasp- te men en vervolgens perste men het sap uit, dat diende om de kweepeersiroop te maken. Deze siroop was best lekker, maar werd ook gebruikt tegen buikloop (maar dat was meestal niet doeltreffend). Er zijn vele toepassingen in de keuken, variërend van de Spaanse *dulce de membrillo* (harde kweepasta) tot de Turkse *avya yahnisi* (stoofpot met kwee).

Van Ewa Pienkowska, werkend lid van onze afdeling, heb ik de volgende informatie gekregen:

De kweepeer is heel gezond. Het fruit bevat veel vitamine C, is goed voor de keel en werkt tegen verkoudheid. Daarnaast zijn er bestanddelen die vitamine B bevatten en die ook helpen de herfst/winter door te komen.

Ze bevatten mineralen zoals ijzer, magnesium enz. Likeur van kweepeer warmt je lichaam op en die likeur is heel makkelijk te maken.

Ingrediënten: 1 liter vodka, 1 kilo kweepeer, 0,5 kg suiker.

Bereiding: Was alle kweeperen, verwijder het klokhuis en snij ze in kleine stukjes. Doe alle stukjes in een grote pot en doe er suiker bij. Laat 2-3 dagen staan. Doe de vodka erbij en sluit de pot. Laat de pot 4 weken staan. Schud de pot elke dag een paar maal. Giet na 4 weken de likeur in een fles en laat hem 5 maanden rijpen.

Als die 5 maanden om zijn: *Na zdarovje!*



Kweepeer: bloesem in mei



Kweepeer: vrucht in augustus (de kleur is dan het mooist)

Veterane knoteiken nabij de A2

Zomereiken zijn in Zuid-Limburg rijkelijk te vinden. Als ze de ruimte hebben krijgen hun stammen en kronen een indrukwekkende omvang. Ook in de winter bieden ze dan een fraaie aanblik, van dichtbij door het lijnenspel van de takken, van veraf door de contouren die zich aftekenen tegen een blauwe winterlucht of in een maanverlichte avond.

Soms zie je een knoteik. Hij lijkt op een bonsaiboom, maar dan in het groot. Vroeger waren knoteiken overal te vinden. De jonge takken kon men gebruiken als geriefhout, als rijshout in de groentetuin, als brandhout in de kachel of men wilde gewoonweg niet teveel schaduw op een bepaalde plek maar wel een karakteristieke boom. In onze tijd zijn knoteiken zeldzaam geworden. Centrale verwarming en supermarkten hebben het geriefhout (wie kent het woord nog?) overbodig gemaakt. Om maar te zwijgen van de arbeid die je moet besteden aan het geregeld knotten, wat noodzakelijk is omdat anders te zware en te ver uitgroeide takken kunnen afscheuren.

Natuurorganisaties en bijbehorende vrijwilligers bekommeren zich steeds meer om knotbomen. Op het internet zijn hele handleidingen te vinden voor het be- en onderhoud van knotbomen. Sinds jaar en dag kent IVN Born / Land van Swentibold een knotploeg met een knotkar.

In het gebied van deze IVN-afdeling, bij Born dus, staan twee monumentale knoteiken die zijn opgenomen in het landelijk register van de Bomenstichting. Daarin staat ook hun leeftijd genoteerd: ze moeten ontkiemd zijn tussen 1750 en 1800. Dat begint dus ergens op te lijken gegeven het feit dat de oudste Nederlandse eik stamt uit de 16de eeuw.

De bomen staan ook in het boek 'Bijzondere bomen in Nederland' van de Bomenstichting. Hierin staan 250 verhalen over de meest speciale bomen en daarvan staan er een kleine 30 in Limburg. Deze 'knoteiken met pensioen' zijn de enige in onze regio (Sittard-Geleen-Susteren). Er is dus alle reden om zuinig te zijn op deze iconen van groen erfgoed!

Waar kunt u deze karakteristieke bomen vinden? Als u over de A2 noordwaarts rijdt, ziet u de ene staan in een akker aan de Steenakkerweg tegen de achtergrond van het Limbrichterbos. De andere staat in een bosje voor de Geleenbeek na Nedcar. De stam heeft veel wilde scheuten gevormd (stamschot) en zijn habitat wordt bedreigd door opgeschoten boompjes die hem het licht en u het zicht ontnemen.

Deze geknotte eik stond vroeger in de berm van de parallelweg van de E9 (A2) op grond van de gemeente Sittard-Geleen. Door een grondruil bij de aanleg van de N297 naar de Selfkant, is de boom terechtgekomen in de gemeente Echt-Susteren. Kennelijk is bij de overdracht niets geregeld rond deze monumentale boom, want hij bleek niet bekend te zijn bij de nieuwe gemeente. Hij staat dus ook niet op de gemeentelijke lijst van waardevolle bomen en wordt niet verzorgd!

Nu zal hij bedreigd worden door het project om de A2 te verbreden naar 2 x 3 rijstroken. Om de boom te behouden zal hij moeten verschuiven naar een plek

buiten het werkgebied. Dit is mogelijk, maar daarvoor is inzet van de gemeente nodig en Rijkswaterstaat zal de kosten moeten dragen, bijv. als compensatie voor verlies van groen.

Hierbij kan worden aangetekend dat een eik in de middenberm van de A58 in de provincie Noord-Brabant in een vergelijkbare positie verkeert. Het gaat om de Anneville eik, in de volksmond ook Troeteleik genoemd, die zou ook moeten wijken voor een verbreding. Deze eik werd onlangs verkozen tot Nederlandse Boom van het Jaar 2018. [www.deboomvanhetjaar.nl zie Uitslag]

Wij hopen met dit artikel een bewustwording op gang te brengen van het belang van met name de knoteik langs de A2 bij Susteren. Zodat voorkomen kan worden dat in een volgend boek over bijzondere bomen in Limburg het sneuvelen van dit karakteristieke exemplaar wordt betreurd.

Namens Bomenstichting en IVN Sittard-Geleen, IVN Land van Swentibold en IVN Munstergeleen,

Gerrit Haak & Ben Bongers

Goed Nieuws! Goed Nieuws!

Het bovenstaande artikel stond in de VIA van 15 november jl. Op zo. 25 november bezochten deelnemers aan de wandeling rond kasteel Wolfrath de locatie van deze knoteik. Tot hun blijde verrassing was de omgeving van de boom opgeschoond, het stamschot verwijderd en stond de vers geknotte boom er in volle glorie bij – zie de foto voorkant omslag. Hij is nu goed zichtbaar voor iedereen, zelfs voor wie op volle snelheid over de A2 rijdt. De knotbeurt geeft ook een hoopvol perspectief voor het verdere behoud van de boom. IVN en Bomenstichting gaan daarvoor aan de slag.



Knoteik Steenakkerweg

Lente op de Kollenberg

Gedurende het voor- en najaar worden er elke twee weken vogels geteld, afwisselend in het hamstergebied op de Kollenberg en bij Puth.

Op 6 november j.l. was de Kollenberg aan de beurt. In het begin was het nog een beetje fris, later werd het met lenteachtige temperaturen heel aangenaam, ideaal wandelweer dus.

Ook op de Kollenberg doen de boeren hun normale werk, dus lege akkers en velden die geklepeld zijn. De vogels maken daar onmiddellijk gebruik van, op dat soort plekken is altijd voedsel te vinden. Ook een grote groep Kneutjes was foeragerend bezig op een akker; ze zijn eigenlijk niet te tellen, het lijkt wel of ze haasje over spelen en geen seconde stil kunnen blijven zitten. Prachtig zo'n grote groep bezig te zien. Verder overal Leeuweriken rondvliegend en prachtig zingend in de lucht; twee groepen Kieviten op trek; zowel mannetje als vrouwtje Blauwe Kiekendief prachtig jagend heel laag over de vegetatie.

In de Taxus langs het park meerdere Goudhaantjes. Ook overtrekkend Kramsvogels en even later Koperwieken die opvlogen uit de Meidoornstruiken. Mooi & heel goed waar te nemen: een overvliegende Havik. Van alles te zien dus, ook leuk dat onderweg mensen geïnteresseerd waren in wat wij aan het doen waren en wat we gezien hadden.

Het weer was natuurlijk veel te mooi voor de tijd van het jaar en dat heeft natuurlijk ook invloed op de aanwezige soorten en hoeveelheden.

Er zat nog veel blad aan de bomen waardoor de vogels zich nog prima verstoppen konden.

Het kan nog snel genoeg koud, nat en winters worden. We konden dus nog even genieten van de late lente. Vogelwerkgroep Sittard

Fietstocht Abdijenroute

Zondag 16 september

Het was een heerlijke zondag met mooi zonnig weer en weinig wind. Ideaal dus om te fietsen.

Dat hebben we geweten ook. Meer dan 130 mensen gingen meteen op pad of namen een beschrijving mee om op een later tijdstip te fietsen.

Naderhand kwamen we verschillende deelnemers, die de route gefietst hadden tegen. Ze waren het unaniem eens over de tocht. Het was een mooie fietsroute en de afstand was heel goed te doen.

Dat was een opsteker.

Intussen zijn de voorbereidingen voor de volgende tocht al aan de gang. Deze wordt op 22 september 2019 gehouden. Het worden 2 routes langs oorlogsmonumenten, graven en plaquettes met betrekking tot WO II. Dit omdat de Gemeente Sittard-Geleen dan 75 jaar geleden bevrijd is.

Bezig met beestjes

OPMERKELIJKE
WAARNEMINGEN
AAN DIERTJES
ONDERWEG



Niet elk gezoem
betekent gevaar

ivn natuur
educatie



Verbaas je over
alles wat beweegt

Laat je uitdagen
om zelf aan de
slag te gaan



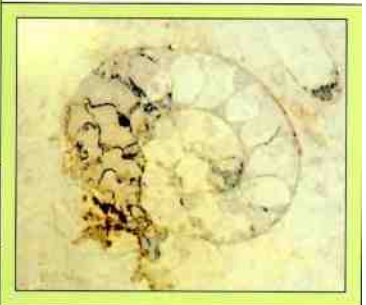
Samenstelling: Ton Lommers

Stadsfossielen spotten

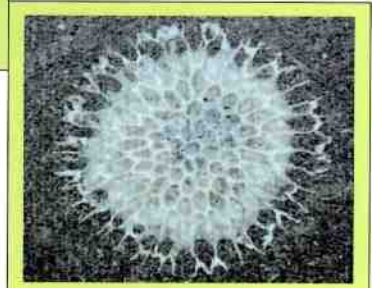


Sporen van zeeleven
in de oertijd

Speuren naar fossielen
in blauwe hardsteen
en Jura kalksteen



ivn natuur
educatie



Special

Samenstelling: Ton Lommers

We hebben deze prachtige boekjes gekregen van District Limburg met allerlei ideeën voor verkenningen in de natuur, 8 stuks in totaal, behalve deze twee: 'Dat Prikt!', 'Schrikdraad!', 'Tochten met een tintje', 'Avontuurlijk op pad', 'straatplantjes', 'Leve de knotwilg!' Kom ze inzien in het heemtuinhuis en/of gebruik ze!

Bestuur

Pierre Wijnen, voorzitter
Prevotlaan 17
6132 BM Sittard.
046 4518149; pierrewijnen2@gmail.com

Hub Mulders, vice-voorzitter
Meishagerstraat 10
6151 BZ Munstergeleen
046 4514399; h.mulders7@kpnplanet.nl

Ben Bongers, secretaris
Parallelweg 2a
6136 AN Sittard
046 4522685; b.j.j.m.bongers@home.nl

Harrij Gijsen, 2de secretaris
Meishagerstraat 1
6151 BZ Munstergeleen
046 4514594

Nota benissime let heel goed op!

**Als u dit jaar nog, dus voor 31 december, ervoor zorgt dat uw kennissen lid worden van de Rabobank Westelijke Mijnstreek, kan IVN Munstergeleen dat stemmen opleveren voor de Rabobank Clubkas Campagne.
Doe uw best!**

Daarnaast worden Lasius-soorten en andere mierensoorten gegeten. De langwerpige, cilindervormige uitwerpselen bestaan vaak geheel uit de resten van mieren. Soms voedt de groene specht zich met andere geleedpotigen, maar zelden met andere soorten ongewervelden. Ook jaagt hij soms op kleine reptielen. Soms vult de groene specht zijn dieet aan met bessen, zoals wilde lijsterbessen en de zaadmantels van de venijnboom, en vruchten als kersen, appels en druiven.

In de winter graaft de groene specht tunnels in de sneeuw om mierenhopen te bereiken. Er is waargenomen dat een exemplaar een tunnel van 85 centimeter groef. Ook voedt de groene specht zich 's winters met overwinterende geleedpotigen, zoals bodemwantsen, vliegen, muggen en spinnen.

De groene specht werd in 1758 voor het eerst wetenschappelijk gepubliceerd door Linnaeus als *Picus viridis*. In zijn *Systema naturae* klasseerde hij alle echte spechten (*Picinae*) onder het geslacht *Picus*, Latijn voor 'specht'. De groene specht is de enige uit deze groep die zijn oorspronkelijke wetenschappelijke naam heeft behouden. De soortnaam *viridis* is Latijn voor 'groen'.

Wederom aangenaam verrast.

Pie Cilissen

Bankrekening (t.n.v. IVN Munstergeleen):
NL80RABO0135007968

Theo Lemmens, penningmeester
Prevotlaan 4
6132 BM Sittard
046 4514530; tjmhlemmens@gmail.com

Bestuurslid & schoolwerkgroep:

Serna Widdershoven
Prins Hendrikstraat 24
6127 BR Grevenbicht
0636315271; sernawiddershoven@hotmail.com

Ben Bongers stelt zijn functie van secretaris beschikbaar. Hij blijft wel deel uitmaken van het bestuur

“ Een specht, die ik laatst tegenkwam
richtte op de mensheid zijn gram
Hij pikte met veel kabaal,
een gat in een lantaarnpaal
en is nu nek- en vleugellam.

S.T. Ekelkje



Hub Mulders bestrijdt op 02-05-2015 de schade aan de lindeboom in de Heemtuin aangericht door de specht.



De wereld aan jouw voeten



Laat u inspireren door onze ruime collectie met meer dan 200 modellen wandel- en bergschoenen, vrijetijdsschoenen en sandalen. Natuurlijk ook hoogwaardige functionele outdoorkleding en comfortabele en modieuze vrijetijdskleding. Alles voor de backpacker en kampeerder! Verder vindt u bij ons heel veel gadgets en onmisbare reisaccessoires voor de moderne reiziger. Met onze jarenlange kennis en buitenervaring kunnen wij u helpen de beste keuze te maken.

Kom het beleven bij Mulders dé buitenspecialist.



Heemtuin: herfstbeeld
Foto Bbven: maandag 3 december (zie blz. ...)



Kardinaalsmuts in de Heemtuin
Hieronder, l & r: Nationaal Bomenmuseum (zie blz. ...)

